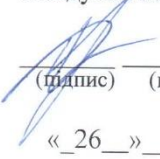

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
 Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
 адміністрування
 Кафедра менеджменту та адміністрування
СИЛАБУС
Менеджмент малих та середніх підприємств

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Руденко О.М.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

« 26 » серпня 2024 р.

Розробник (-и): Дітковська М.Ю., доцент, к.держ.упр., доцент
 (прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри *менеджменту та адміністрування*
 (назва кафедри)

Протокол від «26» серпня 2024 р. № 11

Узгоджено з гарантом освітньої програми: Попело О.В.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	<i>Вибіркова.</i>
Мова викладання	українська.
Рік навчання та семестр	3 рік 2 семестр, освітня програма «Менеджмент».
Викладач (-і)	Дітковська М.Ю., доцент, к.держ.упр.
Профайл викладача (-ів)	https://pumo.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/10/profil-vykladacha_ditkovska.pdf .
Контакти викладача	ditkovska@stu.cn.ua

1. Анотація курсу. Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для опанування теоретичних основ та придбання практичних навичок з управління малими та середніми підприємствами в сучасних умовах їх функціонування. У курсі представлено як огляд методичних положень теорії управління, так і практичних процедур та інструментів, які потрібні для процесів створення, ефективного формування, функціонування та розвитку малих та середніх підприємств. Процес освоєння курсу полягає у пошуку об'єктивних умов розвитку зв'язків та факторів, що визначають успіх організацій малого та середнього бізнесу. Вивчення дисципліни дозволяє оволодіти апробованими формами та методами здійснення менеджменту малих та середніх підприємств на практиці.

2. Мета та цілі курсу. Вивчення теоретичних основ та придбання практичних навичок з управління малими та середніми підприємствами в сучасних умовах їх функціонування.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни є розкриття:

1. опанування теоретичних основ менеджменту малих та середніх підприємств;
2. розкриття сутності поняття менеджменту малих та середніх підприємств;
3. опанування принципів і форм сучасних методів управління малими та середніми підприємствами;
4. надання основ та розвиток уміння аналізу, оцінки та вирішення управлінських проблем малих та середніх підприємств;
5. ознайомлення з особливостями управління малими та середніми підприємствами в умовах змінного зовнішнього середовища.
6. оволодіння знаннями щодо діяльності малих та середніх підприємств в Україні;
7. вивчення та аналіз сучасного стану малих та середніх підприємств;

3. Результати навчання. Здобувач вищої освіти після проходження курсу повинен **знати:**

1. основні категорії та поняття менеджменту малих та середніх підприємств;
2. сутність та зміст менеджменту малих та середніх підприємств;
3. основні підходи та методи вивчення проблем управління малими та середніми підприємствами;
4. принципи управління малими та середніми підприємствами;
5. закони та закономірності управління малими та середніми підприємствами;
6. сутність та загальні закони організації малих та середніх підприємств;
7. поняття, значення і місце функцій управління в менеджменті малих та середніх підприємств;
8. класифікацію функцій управління малими та середніми підприємствами;
9. процес управління, його зміст та основні характеристики.

вміти:

1. ефективно застосовувати закони, наукові підходи і механізми управління малими та середніми підприємствами
2. визначати основні типи процесу управління малими та середніми підприємствами у реальних ситуаціях;
3. розподіляти процес управління малими та середніми підприємствами на окремі операції;
4. проектувати, організовувати управлінські системи малих та середніх підприємств;
5. формувати системи управління малими та середніми підприємствами.
6. вибирати ефективні варіанти управління виробничими системами;
7. вибирати ефективні засоби і механізми організаційно-управлінської діяльності на малих і середніх підприємствах.

4. Пререквізити. Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, для початку вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен прослухати такі курси: «Основи менеджменту», «Самоменеджмент», «Операційний менеджмент», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств».

5. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	0.5 кредитів, 8 занять, 16 годин

Практичні заняття	0.5 кредитів, 7 занять, 14 годин
Самостійна робота	3 кредити, 90 годин
Індивідуальне завдання – контрольна робота	
Всього кредитів – <i>вказати кількість кредитів</i>	4 кредити, 120 годин

Форма проведення занять: лекції, лабораторні заняття, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів..

6. Тематика курсу..

7. Теми	Кількість годин , відведених на:			
	Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна роботу
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту малих та середніх підприємств				
Тема 1 Сутність малого бізнесу в умовах трансформаційної економіки	16	4	2	10
Тема 2 Особливості менеджменту малих та середніх підприємств	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 1	30	6	4	20
Змістовний модуль 2. Управління підсистемами малих та середніх підприємств				
Тема 3 Організація, цілі її діяльності і критерії успіху, системний похід до управління малим підприємством	14	2	2	10
Тема 4 Особливості менеджменту малих та середніх підприємств на етапі народження	14	2	2	10
Тема 5. Управління персоналом малого та середнього підприємств	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 2	42	6	6	30
Змістовний модуль 3. Організаційні відносини в системі менеджменту малих та середніх підприємств				
Тема 6 Особливості керівництва малим та середнім підприємствами	14	2	2	10
Тема 7. Мале підприємство як тип підприємницької організації і особливості управління ним	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 4	28	4	4	20
Розрахунково-графічна робота	20			20
Усього	120	16	14	90

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність малого бізнесу в умовах трансформаційної економіки	10
2	Особливості менеджменту малих та середніх підприємств	10
3	Організація, цілі її діяльності і критерії успіху, системний похід до управління малим підприємством	10
4	Особливості менеджменту малих та середніх підприємств на етапі народження	10
5	Управління персоналом малого та середнього підприємств	10
6	Особливості керівництва малим та середнім підприємствами	10
7	Мале підприємство як тип підприємницької організації і особливості управління ним	10
	Розрахунково-графічна робота	20
	Разом	90

8. Система оцінювання та вимоги.

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій та консультацій, рішення задач під час виконання самостійної та контрольної роботи.</p> <p>За темами „Особливості менеджменту малих та середніх підприємств ” після завершення розгляду змістового модуля №1 та „Особливості керівництва малим та середнім підприємствами" наприкінці семестру проводяться самостійні роботи. Контрольна робота проводиться за темою „ Мале підприємство як тип підприємницької організації і особливості управління ним ” після завершення розгляду змістового модуля №2. Варіанти завдань до самостійних та контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.</p> <p>Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.</p> <p>Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді на теоретичне запитання та вирішення практичної задачі.</p> <p>Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості. Залікова оцінка виставляється відповідно до шкали оцінювання, що наведена в наступному розділі.</p> <p>У випадку, якщо студент хоче підвищити оцінку, отриману за балами, набраними протягом семестру, він за власним бажанням може скласти екзамен з трьома теоретичними питаннями. В цьому випадку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а в екзаменаційну відомість виставляється оцінка, отримана під час складання екзамену. Питання до заліку знаходяться в пакеті документів на дисципліну.</p>
<p>Вимоги до розрахунково-графічної роботи</p>	<p>Правильно виконана розрахунково-графічна робота, з дотриманням усіх вимог до оформлення, вчасно та в повному обсязі, оцінюється в 15 балів. Якщо робота виконана вчасно, у повному обсязі, але з помилками, з порушеннями вимог до оформлення, то при оцінюванні від максимальної оцінки (15 балів) знімається 1,0 бал за кожен помилку. При цьому розрахунково-графічна робота</p>

	повертається на доопрацювання, а оцінка, отримана під час першої перевірки, є остаточною. Несвоєчасно виконана розрахунково-графічна робота оцінюється в 0 балів
Практичні заняття	Оцінка 5 балів за практичну роботу виставляється здобувачам вищої освіти за умови виконання завдання та його усний захист виконаної практичної роботи при відповідності усім визначеним критеріям. Відсутність будь-якого компонента знижує оцінку
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувачі вищої освіти, які повністю закінчили всі види робіт, передбачених навчальним планом та набрали необхідну кількість балів (за системою розподілу балів для здобуття вищої освіти) допускаються до підсумкового контролю - заліку

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи менеджменту малих та середніх підприємств		0.....15
1	Теоретичне питання	0.....5
2	Практичне завдання	0.....5
3	Результат поточного контролю	0.....5
Змістовий модуль 2. Управління підсистемами малих та середніх підприємств		0.....15
1	Теоретичне питання	0.....5
2	Практичне завдання	0.....5
3	Результат поточного контролю	0.....5
Змістовий модуль 3. Організаційні відносини в системі менеджменту малих та середніх підприємств		0.....15
1	Теоретичне питання	0.....5
2	Практичне завдання	0.....5
3	Результат поточного контролю	0.....5
Розрахунково-графічна робота		0.....15
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...60
Семестровий контроль (Екзамен/диференційований залік/залік)		0...40
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)		

60-65	Е (достатньо)	задовільно	
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Політики курсу. «У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані лабораторні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (25), він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»](#)». Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний диференційований залік складається у вигляді тестування.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»](#)». Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика дедлайнів

Своєчасність здачі лабораторної роботи оцінюється в 0,5 балу за кожну практичну роботу. Своєчасність здачі контрольної роботи оцінюється в 1 бал. Відповідно, максимальна оцінка за невчасноздані роботи зменшується на зазначену кількість балів. Виключенням може бути наявність поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах навчальної, наукової чи організаційної роботи, офіційна робота за фахом тощо).

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямами курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні лабораторних, контрольних та розрахунково-графічних робіт (КР/КП) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у

відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

10. Рекомендована література.

Базова література

1. Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., Бурачек І.В. та ін. Менеджмент: підручник. Під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.
2. Добрава Н.В. Основи бізнесу: навчальний посібник / Добрава Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с
3. Ігнатєва І. А., Паливода О. М., Янковой Р. В. Менеджмент організацій (малого та середнього бізнесу): підручник / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ: КНУТД, 2014. 359 с
4. Менеджмент організацій: навч. посіб. [Мошек Г.Є., Федоренко В.Л., Коваленко О.В., Ковальчук М.В., Соломко А.С., Сиваненко Г.П.]. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 808с.
5. Олійченко І.М., Дітковська М.Ю. Менеджмент малих і середніх підприємств. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент» всіх форм навчання. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 61 с.
6. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.
7. Shkarlet, S.M. Information Systems and Technology in Organizations: educational manual/Serhiy Shkarlet, Igor Oliychenko, Maryna Ditkovska. –Chernihiv : Chernihiv National University of Technology, 2018. – 268 p
8. Shkarlet, S.M. Quality Management: educational manual /Serhiy Shkarlet, Igor Oliychenko, Maryna Ditkovska. – Chernihiv: Chernihiv National University of Technology, 2018. – 216 p.

Додаткова література

1. Довгань Л.Є., Малик І.П., Мохонько Г.А., Шкробот М.В. Менеджмент організації. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 271 с.
2. Міжнародні економічні відносини та менеджмент в умовах посилення глобалізаційних процесів. навч. посібн./ Шкарлет С.М., Бутко М.П., Олійченко І.М., Дітковська М.Ю., та ін.,За заг. ред. Шкарлета С.М., Бутка М.П. - К.: «Центр учбової літератури». 2016. – 528 с.
3. Монастирський Г.Л. Теорія організації: підруч. Терноп. нац. екон. ун-т. 2-е видання. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 287 с.
4. Писаревський І. М. Менеджмент організацій: Навчальний посібник. [Писаревський І. М., Нохріна Л.А., Познякова О.В.]. Харків: ХНАМГ.2016. 322с.
5. Проектний менеджмент: регіональний зріз: навчальний посібник. / Бутко М.П., Мурашко М.І., Олійченко І.М., Оліфіренко Л.Д., Пепа Т.В., За заг. Ред.. Бутка М.П. - К.: «Центр учбової літератури». 2016. – 416 с.
6. Расвнєва, О. В. Управління поведінкою підприємства в умовах нестаціонарності ринкового середовища: концептуальні засади та модельний інструментарій : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2021. 290 с

Інтернет-джерела

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>
3. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
5. Чернігівська обласна військова адміністрація. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?tp=main>
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України <http://www.me.gov.ua/>